

מדות והליכות בראי הפרשה

מדות טיש

נושא השבוע: בִּטְחוֹן

פרשת
בְּחָרמבית
שבת טיש

משבח

מאמר פתיחה

מדגש מהות המדה

מדת הבטחון היא חלק בלתי נפרד מהאמונה בקב"ה ובהשגחתו על כל ברואי, וכפי שהגדיר החזו"ן א"ש: "האמונה והבטחון אחת היא, רק האמונה היא המבט הכללי של בעליה, והבטחון המבט של המאמין על עצמו. האמונה בבחינת הלכה, והבטחון בבחינת מעשה". שתי מדרגות הן בבטחון, מדרגה אחת שמביאה בעל "חובת הלבבות", בטחון שיש עמו השתדלות, כלשוננו: "מהי מהות הבטחון? הו' אומר, מנוחת נפשו של הבוטח וסמיכת לבו על זה שהוא בוטח בו שיפעל בענין שהוא בוטח עליו, באופן שטוב ויאה לו כפי דעתו". על פי זה פותח החזו"ן א"ש, שטענות נפוצה היא שמי שיש בו מדת הבטחון סמוך וביטחון שימלא כל מה שיבקש. וטענות יש בדבר, שהרי אין אנו יודעים חשבוננו של עולם ואין לנו ידיעה בדרכי השם יתברך, ולעתים מצפה האדם לדבר מה ואינו מקבלו בגזרת שמים. אך יש מדרגה גבוהה יותר על פי דברי הרמב"ן, בטחון מלא בלי כל השתדלות, שהיא מדרגה עליונה ביותר והיא נחלתם של אנשים נעלים ובעלי אמונה תמימה ופשוטה, אשר מצליחים לשנות סדר בראשית דרב בטחונם הגדול בקב"ה. וכך פתח הסבא מנובברדוק, שבטחון אמיתי משמעו להיות סמוך ובטוח כי ה' יושיע אותנו וישלח לו את כל צרכיו, וזהו האמצעי הנכון לשם השגת צרכים אלו, כי בעל בטחון אמיתי בטוח שישגי כדי מחיתו. ומי שיש לו בטחון אמיתי מסוג זה, וישעו ה' ויתן לו את כל צרכיו, אף בלי מעשה כלשהו מצדו. ואשרי האדם שאזכה להגיע למעלה דרכו זו של בטחון בה'.

על הפסוק שבפרשתנו: "וכי תאמרו מה נאכל בשנה השביעית הן לא נזרע ולא נאסף את תבואתנו", פותח הר"י ר' אלימלך מליז'נסק ב"נעם אלימלך", דברים פדרבנות בשם "אחי הקסיד המפרסם", הוא הר"י ר' זושא מאנפולי, דברים אשר הפכו לאבני יסוד בתורת הבטחון והאמונה, ועליהם אמר החידושי הרי"מ שמיהם נראית גדלתו וצדקתו של הר"י ר' זושא: "כשבא השם יתברך את העולם, השפיע מטובו צנורות מושכים שפע לצרכי בני אדם שלא להפסיק כלל. אלא, כשהאדם נופל ממדרגתו ואין לו בטחון בבוא ברוך הוא, המשיג את אמיתי הן ומכריז ברוך בלי הפסק כלל, אז עושה האדם ההוא במחשבתו ההיא פגם חלילה בעולמות העליונים, ואז נפסק השפע חלילה וצריך השם יתברך ברוך הוא לצוות מחדש השפע שתלך, כמו מתחלת הבריאה. וזה הוא 'וכי תאמרו', שהתורה מלמדת לאדם שיהיה שלם בבטחונו על אלקינו ולא יאמר כלל מה יאכל, ותבטחו בה' בכל לבבכם, ואז ילך השפע בלי הפסק כלל תמיד, לא יחסר כל בה'.

דרכה זו של בטחון היא דרכה גבוהה ונעלית, ואשרי האדם אשר זוכה להגיע אליה. אצל הסבא מנובברדוק, היתה מדת הבטחון משרשת בקרבו באמת, עד שפעם אחת כשלא היה לו גר ללמוד לאורו התחזק בבטחונו, ונעשה לו נס גלוי מן השמים, ובא אדם אחד בלתי מכיר והביא לו גר. במשך כ"ה שנה שמר על שירי אותו גר לזכר הנס, עד שנשרף בשורפה הגדולה שפרצה בנובברדוק, ואמר אז הסבא שפון השמים הראו לו בכך, שאין צריכים למזופת על אמתות הבטחון, כי מציאות היא.

בספרו "מדרגת האדם", מרחיב הסבא אודות מדת הבטחון, וכותב שבעל בטחון אמיתי, ישיג את כל מבקשו. ומסמך לך ספור נפלא שארע בימי של רבנו האלשיך הקדוש. איש תמים אחד היה אז בצפת, שהתפרנס מקריית חמר מחוץ לעיר ומכירתו בשוק. פעם שמע את האלשיך הקדוש מאריך בשבח מדת הבטחון העליונה שאף אין עמו השתדלות, ואמר לעצמו: "למה לי לעמל קושה כל ימי חיי? כיון שיש מין בטחון כזה, הרי כל השתדלותי מיותרת". החליט האיש החלטה נחושה לבטח בה' בכל לבו, וישב כל היום בבית הנקנס ליד התנור ואמר תהלים. באו אשתו ובני ביתו לתבע ממנו שיצא למלאכתו כממדים ימימה, ואולם הוא גער בהם ואמר: "וכי משגעים אתם? והלא שמעתי בפרוש מרבנו האלשיך, שאם אדם בוטח בה', באה אליו מחיתו בלי שום סבה. למה לי אפוא לעמל ולטרח לשם כך? עשו אף אתם כמוני ופרנסתנו תבוא מאליה". לזימים, מכרו בני הבית את החמור ואת העגלה לנכרי אחד, והלה הלך לחפור ולהביא חמר עם העגלה. לפתע, מצא הנכרי אוצר גדול של זהב והוא מהר להניח את האוצר על גבי החמור, והחל לכסותו בחמר. לפתע נתק גוש גדול של חמר מראש ההר, וקבר את הגוי תחתיו. המתין החמור עד בוש, וכשראה שאין הבעלים מובילים אותו, החל ללכת בדרכו הרגילה, והגיע לחצרו של בעליו לשעבר. בדקו בני המשפחה את המטען שבעגלה, ולשמחתם גלו את האוצר הגדול ואצו לספר זאת לאביהם.

כשנודע הדבר בעיר, באו תלמידי האלשיך הקדוש ושאלו את רבם: "במה גדול כחו של האיש הזה יותר משלנו? גם אנו מחפשים ועמלים אחר מדת הבטחון, ואין הדבר עולה בדינו, ואלו אדם פשוט זה שמע פעם אחת את דבריה, התישב בסמוך לתנור, וכבר מצא אוצר גדול ונעשה עשיר מכלג?" אמר להם רבם: "ראו נא מה ביניכם לבין מוביל החמור התמים. הלה, כאשר שמע אודות מדת הבטחון, נטל את הענין בתמימות ובאמונה איתנה, ולא נותר בלבו שום ספק כי אמנם כך הוא הדבר, כאילו אין מציאות אחרת בעולם. אולם אתם, כיון שיש לכם מעט פקפוקים וחששות, עדן חסרים אתם את השלמות בבטחון". ללמדך כחה של בטחון ואמונה תמימה, מהי.

"והבוטח בה' - חסד יסובבנו"

מי שבוטח בה' אזי אף על פי שאינו ראוי,

הקב"ה נותן לו את מבקשו בחסד.

(רבי יעקב מוצפי)

נמשל

למה הדבר דומה

עֲרָבִים מְכַל מַמְיָנִים, וְהוּא אוֹכֵל בְּכָל־פֶּה וּמְחִיָּה אֶת־נַפְשׁוֹ. הוּא הַחֵל לַעֲבֹד בְּמַהֲרִית וּבִיגִיעָה, כְּשֶׁהוּא חוֹגֵר אֶת מִתְּנֵיוֹ לַעֲשׂוֹת אֶת־מְלָאכְתּוֹ נְאֻמָּנָה, לִמְעַן יוֹכֵל לִקְבֹּל אֶת סִעְדָּתוֹ בְּיַד רַחֲבָה. בְּעוֹדוֹ עוֹסֵק בְּמְלָאכְתּוֹ, הַחֵל לְהִרְהֹר עַל דְּרִישָׁתוֹ הַמְּוֹרָה שֶׁל הַמְּאָרֶחַ שְׂדוּרֶשׁ תְּמוּרָה לְנִדְבַת לְבוֹ, וְהַחֵל לְהִרְהֹר שְׂמָא מַעֲשֵׂה חֶסֶד יֵשׁ אַף בָּכָּה, שֶׁכֵּן בַּעֲלֵי־הַבַּיִת הַנְּדִיב אֵינּוּ חֹפֵץ לְהַעֲנִיק לְאוֹרְחָיו 'נְהֻמָּא דְּכִסּוּפָא', לֶחֶם שֶׁל־בּוֹשָׂה, וְאֵינּוּ רוֹצֵה שְׂאוֹרְחָיו יִתְבַּיְּשׁוּ בָּכָּה שֶׁהֵם אוֹכְלֵי לֶחֶם חֲנָם, וְלָכֵן הוּא מִבְּקֵשׁ מֵהֶם לַעֲשׂוֹת לוֹ מְלָאכָה כְּלִשְׁהִי, כְּדִי שֶׁיִּקְבְּלוּ אֶת מִבְּקָשָׁם בְּדֶרֶךְ כְּבוֹד.

עַם תָּם הַמְּלָאכָה הַקְּשָׁה, יֵצֵא אֲנָשִׁיל הַכִּילִי מִבֵּיתוֹ, וּכְשֶׁרָאָה כִּי הֵחֵלָּה עֲשֵׂה אֶת מְלָאכְתּוֹ נְאֻמָּנָה, חָיָה בְּשִׁבְעֵינֹת רָצוֹן, וְאָמַר לוֹ: "רוֹאֶה אֲתָּה אֶת הַבַּיִת הַגָּדוֹל שֶׁעוֹמֵד מוֹלָנוּ? שֶׁם תּוֹכֵל לִקְבֹּל אֶת סִעְדָּתָהּ פֶּשֶׁכֶר טְרַחְתָּהּ הַגְּדוֹלָה". הֵחֵלָּה לֹא חָשַׁד בְּמֵאוּמָהּ, וְלֵאחֶר שֶׁהוֹדָה לְאֲנָשִׁיל בְּמִלִּים חַמּוֹת וְנִלְבָּבוֹת, פָּנָה אֶל הַבַּיִת שֶׁעוֹמֵד לְנִגְדּוֹ, וְשֶׁם אָמְנָם רָאָה אֲנָשִׁים רַבִּים יוֹשְׁבִים לִיד שְׁלֹחָנוֹת עֲרוּכִים, וְלִפְנֵיהֶם מֵאֻכְלִים רַבִּים כִּיד־הַמֶּלֶךְ. עַד מַהֲרָה הִתְיַשֵּׁב גַּם הֵחֵלָּה עִמָּם, וְאָף הוּא הַחֵל לְסַעַד אֶת לְבוֹ וּלְהַשְׁקִיט אֶת רַעֲבוֹנוֹ הַגָּדוֹל. בְּתוֹךְ כֵּךְ רָאָה אָדָם אֶחָד מְסֻתָּבֵב בֵּין הַסּוֹעֲדִים, וְהֵלָּה מִתְּעַנֵּן לְשִׁלּוּמוֹ שֶׁל כָּל־אֶחָד, וּבִגְדָיו מְגֻשִׁי מְזוּן עֲמוּסִים, אוֹתָם הִגִּישׁ לָכֵל הַסּוֹעֲדִים בְּטוֹבַת־עֵינִי. "מִי הוּא אִישׁ זֶה?" שָׁאַל הֵחֵלָּה אֶת שְׂכֵנוֹ לְשִׁלְחוֹ, וְהֵלָּה הִבִּיט בּוֹ בְּפִלְיָאָה. "אֵינָהּ יוֹדֵעַ מִי זֶה? הֲרִי זֶהוּ ר' מוֹנִישׁ הַצַּדִּיק, אִישׁ הַחֶסֶד הַמְּפָרָס, שֶׁנּוֹתֵן לָנוּ אֶת סִעְדָּתָנוּ לֵאלֹא כָּל תְּמוּרָה". "לֵאלֹא כָּל תְּמוּרָה אֲמַרְתָּ?" הִקְשָׁה הֵחֵלָּה הַעֲנִי בְּפִלְיָאָה, "וְהֲרִי טְרַחְתִּי שְׂעָה אַרְבָּה בְּחִטִּיבַת הַעֲצִים בְּחֶצֶר הַבַּיִת שֶׁמְמוּל, בְּתִמְוָרָה לְסַעַדָּהּ זֶה, וְאֲתָּה אוֹמֵר שֶׁמְחַלְקִים אֶת הַמְּזוּן לֵאלֹא תְּמוּרָה?" הִבִּיט בּוֹ הֵלָּה בְּפִלְיָאָה, וְלֵאחֶר רָגַע פֶּרֶץ בְּצַחֲקוֹ. "רַמּוֹ אוֹתָהּ, יְדִידִי הַיָּקָר!" אָמַר לוֹ הֵלָּה בֵּין פֶּרֶץ צַחֲקוֹ לְמִשְׁנָהוּ, "לִשְׂאוֹ טְרַחְתִּי וְעִמְלָתִי, וּבְרַפְאוּת הַכְּרִיחוֹ אוֹתָהּ לְחַטֵּב אֶת הָעֲצִים. אֵלּוֹ הִיִּית פּוֹנָה מִיָּד לְבֵית זֶה, הִיִּית מְקַבֵּל אֶת הַסִּעְדָּה בְּחָנָם וְלֵאלֹא כָּל טְרַחְתִּי, וְחִבֵּל עַל כַּחוֹתֵיךְ וְיִגְיעָה שְׁכִלְיַת לָרִיק".

הנמשל

בְּמִשְׁל נִפְלָא זֶה, הַשְׁתַּמֵּשׁ ה'סָבָא מְדִישָׁא' רַבִּי יִשְׁרָאֵל מִרוֹז'יִן, כְּדִי לְהַמְשִׁיל לָנוּ מַה־יִּמְדַּת הַבְּטָחוֹן, וְכִיצַד הַקֶּב"ה מַעֲנִיִּק מֵאוֹצְרוֹ הַטוֹב לָמִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ בְּטָחוֹן וְנֻמָּנָה תְּמִימָה בּוֹ. מִי שֶׁמִּדַּת הַבְּטָחוֹן אֵינָה אִיתָנָה דַּיָּה בְּקִרְבּוֹ, אֲזִי דוֹמָה הוּא לְאוֹתוֹ הֵלָּה עֲנִי שֶׁנִּקְלַע לְבֵיתוֹ שֶׁל הַמְּקוֹצֵן, וְהוּא נִאֻלָּץ לַעֲמֹל בְּכָל כַּחוֹ כְּדִי לִקְבֹּל אֶת סִעְדָּתוֹ וּצְרָכָיו. אוֹלָם מִי שֶׁאֵכָה לְהִבִּין וּלְדַעַת, כִּי הַקֶּב"ה הוּא הַנּוֹתֵן לָהּ כַּח לַעֲשׂוֹת חֵיל, וְהַכֵּל בָּא מִיָּדוֹ שֶׁל הַקֶּב"ה וּמִכּוּחוֹ, אֲזִי אֵינּוּ צָרִיךְ לָכֵל אוֹתָהּ יְגִיעָה וְטְרַחְתִּי, אֲלֵא פּוֹנָה יִשִּׁירוֹת אֶל הַקֶּב"ה וּמְקַבֵּל אֶת כָּל־צְרָכָיו מִיָּד הַרְחֵבָה וְהַמְּלָאָה, הַפְתּוּחָה וְהַגְּדוּשָׁה.

שְׂכָנִים קְרוֹבִים הִיוּ מוֹנִישׁ וְאֲנָשִׁיל. בְּתִיָּהֶם עָמְדוּ זֶה מוֹל זֶה בְּרַחֲבָה הָרָאשִׁי שֶׁל הָעִירָה, אוֹלָם דְּבָר וְהַפּוֹכֵחַ הִיוּ שְׁנֵי הַשְּׂכָנִים. בְּעוֹד מוֹנִישׁ הָיָה אִישׁ נְדִיב־לֵב, שְׂבִיתוֹ הָיָה פְּתוּחַ לְרוּחָה לְכָל עוֹבֵר אַרְחַ, וְיָדוּ הָיְתָה פְּתוּחָה לְכָל דְּבָר שֶׁבְּצִדָּקָה, הֲרִי שֶׁאֲנָשִׁיל הָיָה אִישׁ מְמָצֵן וְכִילִי, וּמַעֲוֹלָם לֹא דָרְכָה רָגְלוֹ שֶׁל עֲנִי בְּבֵיתוֹ. שְׂנִיָּהֶם הִיוּ עֲשִׂירִים מְפֻלְגִים, אֵף בְּעוֹד אֲנָשִׁיל צוֹבֵר אֶת מְמוֹנוֹ וְשׂוּמְרוֹ לַעֲצֻמוֹ כַּעֲבָרֵי הַשּׁוֹכֵב עַל דִּיגְרִיו, הָיָה מוֹנִישׁ מִפָּאָר אֶת הוֹנוֹ לְצִדָּקָה וּמְקַבֵּל בְּסֶכֶר יָפוֹת אֶת כָּל הָאוֹרְחִים הַרְבִּים שֶׁפָּקְדוּ אֶת בֵּיתוֹ, וּמַעֲוֹלָם לֹא הִשִּׁיב אֵף אֶחָד רִיקָם. הַקֶּב"ה הַחֲזִיר לוֹ כְּגִמּוּלוֹ הַטוֹב, וּמִסְחָרוֹ הַתְּרַחֵב וְשִׁגְשֵׁג, כְּשֶׁהוּא רוֹאֶה בְּרָכָה בַּעֲמָלוֹ.

"אֵיזָה חָם מִתִּישׁ", הִתְלַוֵּן הֵלָּה עֲנִי שֶׁנִּקְלַע לְאוֹתָהּ עִירָה. "רָגְלִי כּוֹאֲבוֹת וְכָל גּוֹפִי דּוֹאֵב", הִמְשִׁיךְ הֵחֵלָּה לְלַחֵשׁ לַעֲצֻמוֹ, כְּשֶׁפָּנּוּ חוֹרוֹת מְרִב חֲלָשָׁה וְשִׁפְתָיו סְדוּקוֹת מְרַעֵב וְצָמָא. "כְּמָה אֲנִי לְמַעַט מְנוּחָה, וְשִׁמְחָה אֶהְיָה אִם אוֹכֵל לְהַסֵּב לְסַעַדָּה מְשִׁבִּיעָה שֶׁתְּפִיחַ רוּחַ חַיִּים בַּעֲצֻמוֹתִי", הִרְהֵר בְּלִבּוֹ, בְּעוֹדוֹ מְבִיט אֶל בְּתִי הָעִירָה הַסְּמוּכִים. הֵחֵלָּה הִדֵּל לֹא הִפִּיר אֶת הָעִירָה וְלֹא אֶת תּוֹשְׁבֶיהָ, אוֹלָם עוֹד בְּדִרְכּוֹ גִּנְבָה שְׂמוּעָה לְאֲזָנָיו, כִּי בַּעֲרָה זֶה מִתְּגוֹרֵר אָדָם עֲשִׂיר אֶחָד, שְׂבִיתוֹ פְּתוּחַ לְכָל אוֹרֶחַ וְכָל אֶחָד מִתְּקַבֵּל בְּבֵיתוֹ בְּסֶכֶר פָּנִים יָפוֹת. הָרִים הָעֲנִי אֶת עֵינָיו, וּכְשֶׁרָאָה אֶת בֵּיתוֹ הַגָּדוֹל שֶׁל אֲנָשִׁיל הַמְּקַצֵּן, חָשַׁב לְתַמּוֹ כִּי בֵּית זֶה הוּא בֵּיתוֹ שֶׁל הַנְּדִיב הַמְּפָרָס, וּבְתִמְיָמוֹת הַקִּישׁ עַל־דֵּלֶת הַבַּיִת. "רַחֵם־נָא עָלַי, רַבִּי יְהוֹדִי", אָמַר הֵחֵלָּה בְּעֵינָיו עֲצוּבוֹת, כְּשֶׁהִדֵּלֶת נִפְתָּחָה לְפָנָיו עַל־יָדִי בַּעַל הַבַּיִת הַכִּילִי, "זֶה יָמִים מִסְפָּר שֶׁלֹּא בָּא אֲכָל אֶל־פִּי, וּבִטְנִי מִקְרַקְרַת מְרַעֵב וְחֲלָשָׁה". לָרַגַע, רָצָה אֲנָשִׁיל לְטָרֵק אֶת הַדֵּלֶת עַל פְּרָצוּפוֹ שֶׁל הֵחֵלָּה, כְּשֶׁבִּלְבוֹ הוּא מִתְּקוּמָם בְּכַעַס: "וְכִי בֵּית־מְלוֹךְ הוּא בֵּיתִי? מַדּוּעַ נִטְפַּל אִישׁ זֶה אֵלַי וְדוֹרֵשׁ מִמֶּנִּי לְהַגִּישׁ לוֹ סִעְדָּה כִּיד־הַמֶּלֶךְ לֵאלֹא שׁוֹם תְּמוּרָה?" אֵף לֵאחֶר רָגַע הִתְעַשֵּׂת, וּבְחִיָּה זְדוּנִי שֶׁבְּצִדִּי פִּיו, אָמַר לְאִישׁ בְּאַרְשֶׁת חֲסוּדָה: "לְבִי נִקְרַע לְגִזְרִים אֶל מוֹל רַעֲבוֹנָה וְחֲלָשָׁתָה, וּמוֹכֵן אֲנִי לְהַגִּישׁ לָהּ סִעְדָּה דִּשְׁנָה מְשִׁפְרִי דְּשִׁפְרָא, אוֹלָם עַל־מִנְת פֶּן עֲלִיָּה לְתַת לִי תְּמוּרָה כְּלִשְׁהִי". פְּלִיאָה אֲחֻזָּה אֶת הֵחֵלָּה הִדֵּל לְשִׁמְעַת הַדְּבָרִים, שֶׁכֵּן בְּטוֹחַ הָיָה שֶׁהוּא יִתְקַבֵּל בְּבֵיתוֹ שֶׁל הַנְּדִיב הַגָּדוֹל לֵאלֹא כָּל תְּמוּרָה, וְדִרִּישָׁתוֹ שֶׁל הַמְּאָרֶחַ לִקְבֹּל תְּמוּרָה לְסַעַדָּה עוֹרָרָה בְּלִבּוֹ תְּמִימָה גְּדוֹלָה, אוֹלָם הוּא שֶׁתֵּק וְהִתְמַיֵּן לְהַמְשִׁיךְ דְּבָרָיו שֶׁל בַּעַל־הַבַּיִת.

"בּוֹא נָא עִמִּי אֶל חֶצֶר הַבַּיִת", הִמְשִׁיךְ אֲנָשִׁיל בְּדְבָרָיו, וְשֶׁם תִּרְאֶה עֲרָמָה שֶׁל עֲצֵי הַסִּקָּה גְּדוֹלִים שֶׁלֹּא נִתְּן לְהַכְנִיסָם אֶל תֵּנָהר הַהִסְקָה שֶׁבְּבֵיתִי, אֲלֵא אִם־כֵּן יִחַטְבוּ אוֹתָם וְיִקְצְצוּ אוֹתָם לְגִזְרִים. הִתְחַל נָא אִפּוֹא בְּמִלָּאכָה, וּכְשֶׁתִּסְּסִים - תּוֹכֵל לְסַעַד אֶת לְבָבְךָ לְשִׁבְעַת בְּסַעַדָּה דִּשְׁנָה כִּיד־הַמֶּלֶךְ. רַק שְׁמַע הֵחֵלָּה הָרַעֵב כִּי סִעְדָּה דִּשְׁנָה עוֹמֶדֶת הֵכֵן לְקִרְאָתוֹ, וְהוּא הַתְּמַלֵּא בְּכּוֹחוֹת עֲלֻמִּים. בְּעֵינֵי רוּחוֹ רָאָה אֶת עֲצָמוֹ יוֹשֵׁב לִיד שְׁלֹחַן עֲרוּךְ לְתַפְאָרַת, וּלְפָנָיו מַעֲדָנִים וּמֵאֻכְלִים

מרגל

הלכות והליכות

• ענגן הבטחון אינו שיבטח בה' שיעשה לו כל צרכו כרצונו ושללא תאנה אליו רעה, שאם פה יהיה מבטחו לפעמים תכבד תוחלתו. כי פמה צדיקים מענים ומדכאים בסיורים קשים וכו', וכהנה רעות רבות וצרות המתרגשות לבוא לעולם. אלא עקר הבטחון, שיבטח בה' שכל הנעשה מן השמים לטוב הוא, וה' יודע מה טוב לו. (פלא יועץ)

• ענגן גדול וסגולה נפלאה להסיר ולבטל מעליו כל דינים ורצונות אחרים, שלא יוכלו לשלט בו ולא יעשו בו שום רשם כלל, כשהאדם קובע בלבו לאמר, הלא השם הוא האלקים האמת, ואין עוד מלבדו יתברך שום כח בעולם ובכל העולמות כלל, והכל מלא רק אחדותו הפשוט יתברך שמו, ומבטל בלבו בטול גמור ואינו משגיח כלל על שום כח ורצון בעולם, ומשעבד ומדבק טהר מחשבתו רק לאדון יחיד ברוך הוא, בן יספיק הוא יתברך בידו שפמיאל יתבטלו מעליו כל הכחות והרצונות שבעולם, שלא יוכלו לפל לו שום דבר כלל. (רבי חיים מוולוז'ין)

• אין יוצאים ידי חובה בבטחון בלבד, אלא צריך להתפלל אל הקב"ה על כל דבר ודבר, מפני שנצטוונו על התפלה, ובזה מראים שהוא אדונינו ואלקינו ומלכנו, ואליו עיינו תלויות עד שיחננו וימלא כל צרכינו לטובה. (עבד המלך)

• רבי חזקיה רבי יעקב בראחא בשם רבי יוחנן, לעולם לא יהא הפסוק הזה זו מפי, "ה' צבאות עמנו משגב לנו אלקי יעקב סלה". רבי יוסי בן רבי אבון, רבי אבהו בשם רבי יוחנן וחבריה: "ה' צבאות אשרי אדם בטח בו". רבי חזקיהו בשם רבי אבהו, "יהי רצון מלפניך ה' אלקינו ואלקינו אבותינו, שתצילנו משעויות החצופות הקשות הרעות היוצאות המתרגשות לבוא לעולם". (ירושלמי ברכות)

• יאמר כל אדם פסוק בטחון כדי להרגיל עצמו בבטחון ואמונה, וזאת עקר דת הישראלי, וצריך להתחזק בזה מאוד מאוד. ויבקש מה' יתברך שיצביח להיות חזק מאוד באמונה ובטחון כרצונו יתעלה. (המהר"ל מפראג)

• קבלה היא מהקדמונים, שאמירת פסוקי בטחון מסגלת לבטל כל גזרות קשות, והיו אומרים פסוקי בטחון במערכי המלחמה ושמו בטחונם בקב"ה והיו נצולים, וכן מסגל הוא לומר פסוקי בטחון לפני משא ומתן וכל עסק שהוא. (רבי חיים מוורמייזא)

• חובת האדם לסמוך על הקב"ה ולבטח בו, ומדת הבטחון אחת המדות התרומיות ואפלו יסודי מיסודי התורה, ושגור על לשון הפלל ונטוע בלב יחידי סגולה, ספרי נביאים מלאים אותו ופסוקי התורה מורים עליו. (רבי אברהם בן הרמב"ם)

• מדת הבטחון עקר גדול מעיקרי התורה, ולכן מצינו שהתורה מוסדת עליה, ונקראת בטחון על שם מדת הבטחון. (רבנו בחי ב"כד הקמח")

• מצות הבטחון היא חייב שאנו מזוהרים עליו, שנאמר: "כי תאמר בלבבך רבים הגוים האלה מפני איכה אוכל להורישם, לא תירא מהם", וכן "פיתצא למלחמה על-איבך ויראתי סוס ורכב עם רב מפך לא תירא מהם כי-ה' אלקיך עמך". ומפאן למדנו והזהרנו בזה, שאם יראה האדם כי צרה קרובה, תהיה ישועת ה' בלבבו ויבטח עליה, כענגן שנאמר "אך קרוב ליראיו ישעו", וכן כתיב "אנכי אנכי הוא מנחמכם מי-את ותיראי מאנוש ימות ומפן-אדם חציר ינתן". (רבנו יונה)

• התוצאה מן הבטחון בה', היא מה שנאמר במשלי "בכל דרכיך דעהו והוא יישר ארחותיך", כי מלבד שכל הבטחון אשר הוא גדול מעל השמים, תצליח בפועל שהוא אשר זכרת בו את השם. (שם)

• הבטחון בקב"ה היא תוצאה ותולדה מן האמונה בהשגחה פרטית של הקב"ה על כל הקורה בעולמנו, בבחינת דברי חז"ל שאין אדם נוקף אצבעו מלמטה, אלא אם-כן מכריזים עליו מלמעלה. (בטחון והשתדלות)

• טעות נפשנה נתאזרה בלב רבים במושג 'בטחון'. שם 'בטחון' המשמש למדה מהללה ועקרית בפי החסידים, נסתובבה במושג חובה להאמין בכל מקרה שפוגש האדם ועמידתו לקראת עתיד בלתי מכרע, ושני דרכים בעתיד, אחת טובה ולא שניה כי בטח יהיה הטוב, ואם מסתפק וחושש על הפוך הטוב הוא מחסר בטחון.

ואין הוראה זו בבטחון נכונה, שכל שלא נתברר בנבואה גורל העתיד, אין העתיד מכרע, כי מי יודע משפטי ה' וגמולותיו יתברך? אבל ענגן הבטחון הוא שאין מקרה בעולם, וכל הנעשה תחת השמש, הכל בהכרזה מאתו יתברך. (החזון אי"ש)

מהלל

מספורי חז"ל

לירושללים, בטלו את רצונם לבוא ולגנב מביתם. לאחר שחזרו האחים מירושלים, שמחו לראות כי הכל נותר על מקומו והודו לה' על כך. פתאום באו השכנים ושאלו אותם: "היכן הייתם?" אמרו האחים: "חזרנו זה עתה מירושלים, אליה עלינו לרגל". התפללו השכנים ואמרו: "ואת מי הותרתם בבית לשמור על רכושכם?" התפללו האחים ואמרו: "לא העמדנו אף אחד לשמור על ביתנו, אלא עלינו כלנו והותרנו את הבית ריק". השתוממו השכנים ואמרו: "ברוך אלוקי ישראל, שהוא לא עוזב את בניו והם לא עוזבים אותו". (ירושלמי מסכת פאה)

פעם אחת, התקשו החכמים להבין את הפסוק בתהלים "השילך עליה יחבד והוא יכלכלה לא יתן לעולם מוט לצדיק", כי לא הבינו את התבנה "יחבד" ומה הפננה בדברים אלו. קם רבה ברבי רחמיאל ואמר: "יום אחד, הלכתי בדרך, ולפתע הלכתי אחר סוחר אחד שנודד במדבריות, והוא הוביל עמו כמה גמלים נושאי משאות. ראה אותי הסוחר שאני נושא משאות כבדים ומתקשה לסחב אותם, ולפתע פנה אלי ואמר: 'שקל יחבד והנח על הגמלים שלי'. הבנתי אפוא מתוך דבריו שמלת 'יחבד' פרושה משאה, דהיינו שהאדם צריך להניח את כל מחסוריו וקשייו על הקב"ה ולבטח בו בבטחון ואמונה". (מסכת ראש השנה)

רבי יצאי, היה חושש מאד מנחש קטן ששמו שפיפון, מפיו שהוא קטן כשערה ואינו נראה, והזקן גדול. כדי להנצל מנחש זה שהיה מצוי אז בבתים, היה רבי יצאי מניח את ארבע רגליו מסתובב בתוך ארבעה ספלים של מים, כדי שהנחש לא יוכל לטפס על המטה ולתקרב אליו. יום אחד, הושיט רבי יצאי את ידו לצדדים ולפתע נתקל בנחש קטן זה שאחל בסמוך לו. קרא רבי יצאי ואמר: "הוציאו נא את המטה מספלי המים, שכן צריך אני להיות סמוך ובטוח בקב"ה שייצילני מידי הנחשים בלי שום פעולה מצדי, ומיד קרא על עצמו את הפסוק: "שומר פתאים ה'שם", בזכות הבטחון והאמונה שהוא בוחב בקב"ה, שומר הוא אותו מהנחשים שלא יזיקו לו כלל". (ירושלמי מסכת תרומות)

אדם אחד בא לפני רבי נחמיה, ונשאל על ידו: "במה אתה סועד, ומה אתה רגיל לאכל בסעדתך?" אמר לו האיש: "נוהג אני לאכל לסעדתי בשר שמן ויין יין". התפלל עליו רבי נחמיה, שכן בשר ויין שונים רב, ולכן הציע לאותו אדם: "האם רצונך לגלגל עמי בעדשים?" דהיינו, האם מספים אתה לאכל עמי עדשים פשוטים שהם גלים, במקום בשר ויין? הסכים האיש מחסר ברה, מפיו שהיה רעב מאד ולא היה בידו לאכל בשר ויין. אולם, לאחר זמן מה שאכל רק עדשים, נפטר האיש. התעצב רבי נחמיה אל לבו, וקונן על האיש ואמר: "אוי לו לאיש זה, שנפטר בקצור ימים בגלל

תלמידיו של התנא האלקי רבי שמעון ברי יוחאי שאלו אותו פעם: מפני מה לא היה יורד להם לישראל מן פעם אחת בשנה, ומפני מה מתפרנסים כל השנה, ומדוע היה הקב"ה צריך להוריד להם מן בכל יום מחדש? אמר להם רבי שמעון: אמשל לכם משל, למה הדבר דומה? למלך בשר ודם שהיה לו בן וקבע לו פרנסתו פעם אחת בשנה. דהיינו, מדי שנה, ביום קבוע, היה הבן בא לאביו אל ארמון המלכה, והיה מקבל ממנו סכום גדול שהספיק לכל צרכיו לכל השנה כלה. ראה המלך, שהבן לא בא להקביל את פניו אלא פעם אחת בשנה, בימים בו הוא צריך לקבל את כספו, ובמשך השנה כלה הוא לא בא לבקרו כלל. כיון שפך, החליט המלך לקבוע לו את פרנסתו בכל יום ויום, כדי שהבן יבוא להקביל את פניו מדי יום. וכך גם עם ישראל, מי שיש לו ארבעה וחמשה בנים, היה דואג ואומר 'שמא למחר אין הבן יורד? ומה יאכלו בני הבית?' וכו' היו ישראל מכונים את לבם לאביהם שבשמים ובטחים בו כל יום מחדש. (מסכת יומא)

עולי הרגלים, שהיו עוזבים את בתיהם בערים הרחוקות מירושלים, ועולים לרגל להר הבית, היו בוחשים בקב"ה שלא יאירע להם שום נזק ומכשול בביתם, והיו רואים נסים ונפלאות בכך, כפי ההבטחה בתורה הקדושה: "פיאורי שגוים מפניך והרחבתי את גבולך ולא יחמד איש את ארצך בעלתך לראות את פני ה' אלקיך שלש פעמים בשנה". מעשה באחד שהניח את כל תבואתו שהיתה מכנסת בערמות בשדהו, ועלה לרגל לירושלים, כשהוא סמוך ובטוח בקב"ה שמאומה לא יאירע לו. ואמנם, לאחר זמן חזר לביתו מהדרך הארצה, ולשמחתו ראה כי כל התבואה נותרה בשלמותה, ואריות עמדו מסביב ושמרו על ערמות התבואה שאף אחד לא יתקרב לטל מהם מאומה. אדם אחר שעלה לרגל, הניח לול של תרנגולים, וכשחזר השתומם לראות כמה חתולים שנסו לחזר אל הלול ולטרף את התרנגולים כפי מנהגם, אלא שהחתולים שכבו פגרים מתים למרגלות פתח הלול, טרם הצליחו להזיק לתרנגוליו. וכן אירע עם אדם שלישי, שהניח את ביתו פתוח ועלה לרגל, ומרב בטחון בקב"ה הותר את דלת ביתו פתוחה. כשחזר, מצא נחש כרוך על מנעולו, ואף אחד לא העז לפתח את הדלת ולהכנס פנימה. וכן מספר על שני אחים שהתגוררו בעיר אשקלון שבדרומה של ארץ ישראל, ובסמוך להם התגוררו כמה נכרים גנבים. עם התקרב הרגל, חשבו הנכרים בלבם ואמרו: "עוד מעט יעלו שכנינו היהודים לירושלים, ואנו ננצל את ההזדמנות ונגנב את כל רכושם". ידעו האחים שהשכנים אינם אנשים ישרים, אולם התמלאו בבטחון בקב"ה ובהבטחתו שכל מי שעולה לרגל לא ינזק, ועלו לירושלים. מה עשה הקב"ה? הוריד מלאכים מן השמים בדמות שני האחים, והם היו יוצאים ונכנסים בבית כאלו הם גרים שם מאז ומתמיד. עקבו השכנים הנכריים אחריהם, וכשראו שהאחים לא נסעו

מתבול

אמרות ופתגמים

שתיקה, יראה, תורה - אלו הם יסודות התורה, ואיך זיל
גמור. (הגר"א מוילנא)

• מהו כפל הלשון בפסוק "ברוך הגבר אשר יבטח בה' והיה
ה' מבטחו"? ברוך הגבר שישיש לו בטחון בה', וה' בטוח עליו
שלא יפל ממודת הבטחון. (רבי ירחמיאל מפשיסחא)

• רבי אברהם צבי זלמנס ממיר, ראש ישיבת "בית יוסף",
הורה פעם לתלמידו כיצד לסדר ולישב את מחשבותיו
בחינם: "מעט בטחון, מעט הסתפקות, מעט מפלי דעלמא".
(המאורות הגדולים)

• "עד-אנה אשית עצות בנפשי" - כל זמן שהאדם מופש
את הצלחתו בעצמו, ואינו בטוח בעצרת ה' יתברך, אזי יגון
בלבבו" - סופו שהוא נוחל דאגה ויגון. (רבי יעקב צבי מפוריטוב)

• פרנסת האדם מזמנת לבוא לביתו בלי שום צער, ומפני
מה צריך אתה לנוד ולילך בשוקים וברחובות אחר הפרנסה?
מפני שאין לך אמונה ובטחון, ולכן צריך אתה לפעל
לפרנסתך. (רבי שמעון מיערוסלאב)

• הגשמייות בידי שמים והרוחניות בידי אדם. ההצלחה
בגשמייות באה לפי מידת הבטחון בה', וברוחניות אין
להסתמך על בטחון, אלא לפעל ממש. (רבי אלחנן וסרמן)

• כמזה יש להפליא את האמונה הפשוטה והבטחון של
קהלות הספרדים שנוהגים לסיד את ביתם בתשעה באב
לאחר חצות, מתוך אמונה ובטחון שבדאי יבוא משיח
צדקנו. (רבי אהרן מבעלזא)

• אם בעל בטחון אתה באמת, הרי שעשיר גדול אתה בפעל.
אך אם רק שמועה היא אליך, הרי אתה כפי שרק אומרים
עליו שהוא עשיר... (הסבא מסלבודקא)

• שלילת הבטחון, מחסור בנפש המשכלת, וכמעט שאין לו
חלק בעקרי ה'הדות. (החזון אי"ש)

• כל יהודי מאמין שהקב"ה זן ומפרנס לכל, אבל זהו בדרך
מקרה, ואלו בטחון הוא רגש פנימי. והבטח בה', חסד
יסובבנו. (הרי"צ מליובאוויטש)

• בעי מנה רבי יהודה נשיאה מרבי אמי, מאי דכתיב "בטחו
בה' עדי-עד כי ביה ה' צור עולמים"? אמר לו: כל התולה
בטחונו בקב"ה, הרי לו מחסה, בעולם הזה ובעולם הבא.
(מסכת מנחות)

• פסקו אנשי אמנה, אמר רבי יצחק, אלו בני אדם המאמינים
בקב"ה. דתניא רבי אליעזר הגדול אומר, מי שישיש לו פת בסלו
ואומר מה אכל למחר, אינו אלא מקטני אמנה. (מסכת סוטה)

• רצונכם פרקליט שהוא עומד לעולם? בטחו בה' בכל-
עת ואתם עומדים, שנאמר "אשרי שאל יעקב בעזרו שברו
עליה אלקיו". (מדרש שוחר טוב)

• "בטחו בו בכל-עת עם שפכו-לפניו לבבכם אלקים מחסה-
לנו סלה". נצטינו בזה על הבטחון, ואפלו אם חלילה באו
עליו צרות רבות ופחד אויבים ורודפים סביב לו, יתחזק
בבטחו בקב"ה שיעזרו לו וישיע אותו מכל צרותיו. (עבד המלך)

• מצות הבטחון הוא שידע עם לבבו כי הכל בידי שמים,
וביד ה' לשנות הטבעים ולהחליף המזל, ואין לה מעצור
להושיע גרב או במקט, גם כי צרה קרובה, ישועתו קרובה
לבוא, כי כל יוכל ולא יפצר מזמה. (רבנו יונה)

• באשר בא דבר-מה על האדם, שהוא נראה הפך הטוב, אך
הוא בטיח בה' יתברך, אזי הקב"ה מהפך אותה לטובה מצד
הבטחון בו יתברך. (המהר"ל מפראג)

• הבטח - מוסר עצמו וכל אשר לו ביד הקב"ה, ובטח בו
הבטחה גמורה, ומקבל באהבה כל מה ששולח הקב"ה עליו,
כי בטח שגם זו לטובה, ואף שהוא הפך הטוב לכאורה,
אלקים חשבה לטובה. (השכל"ה הקדוש)

• הבטחון הראשון, שישליך נפשו וימסר עצמו על רחמי
הגדולים, וידע שאין לו עצה והנהגה אלא ברשותו ובגזרתו.
ויבטח באלקים שירפאהו, והרופא והרפואה באים לו מאת
השם יתברך לרפוא, ולא יניח ענין זה אלא על האלקים לבדו
שימתן לו היכלת והכפת. (אורחות צדיקים)

• בראשית ראשי תבות בטחון, רצון, אהבה,

הבית נכנסה אחותו של רבא, אותה לא ראה זה שלש עשרה
שנים, ומה היה לה ביד? תרנגלת פטומה וזין ישר! התפלא רבא
על הדבר ושאל את עצמו: "כיצד ארע הדבר? ומדוע הגיעה
אלי אחותי בדיק עכשו לאחר שלש עשרה שנה שלא באה
אלי, ובידה דוקא מאכלים אלו?" הבין רבא שפון השמים סבבו
את הדבר, ומיד קרא את האיש שבא אליו, פיסו על שהוכיח
אותו ובקש ממנו את מחילתו. ומיד לאחר מכן הגיש לו את
המאכלים הערבים והלה סעד את לבו כהרגלו מימים ימימה.
הצדיק רבי משה מידגר היה מספר שני ספורים אלו, והיה מבאר
את ההבדל בין שניהם. האיש שבא לפני רבי נחמיה, לא היה
בעל בטחון אמתי, כי אם היה שם באמת את בטחונו בקב"ה,
היה זוכה לזה בנקל. אך זה שבא אל רבא, היה בעל בטחון אמתי
בה', ולכן זכה מיד לישועת ה' בדרך נס. (מסכת כתובות)

פנוקו הגדול. לא היה לו להרגיל את עצמו לאכל רק מאכלים
כה יקרים, ואם לא היה עושה כן, לא היה מת. ועוד מספרת
הגמרא, על אדם אחד שבא לפני רבא, ואף הוא היה רעב כמו
אותו אדם שבא לפני רבי נחמיה, וגם הוא נשאל על ידי רבא:
"כמה אתה סועד, ומה אתה רגיל לאכל בסעדתך?" השיב
האיש ואמר: "רגיל אני לאכל תרנגלת פטומה ולשתות זין ישר".
התפלא עליו רבא ושאל את האיש: "האם אינך חס על הבריות
ואינך דואג על דחק הצבור, שאתה מבקש ודורש מהם לפרנס
אותך במאכלים כה יקרים שמחירים גבוהים?" אמר האיש לרבא:
"וכי אני אוכל על חשבוננו של הצבור? והרי אני אוכל אלא ממה
שנתן לי הקב"ה, שהרי נאמר בתהלים 'ואתה נותן להם את-
אכלם בעתו', מלמד שהקב"ה נותן לכל אחד ואחד פרנסתו
בעתו, ולכל אחד כפי הרגלו". התפלא רבא אל מול מידת
הבטחון הגדולה של האיש ושתק. לפתע נפתחה הדלת, ואל

מספר

ספורי צדיקים

עצמו, "אם אין בו מאומה, לא היה עליו להיות כה כבד". נטל פטיש לידיו, ופרץ את לוח הכוונת מלמטה, והנה לפליאתם גלו כי הארגז מלא כלו במטבעות זהב, אוצר בלום של ממש. נפעמו בני המשפחה, ולאחר כמה ימים, כשהאפר הגיע שוב לביתם למכור דבר מה, שאלוהו על מקור הכוונת, והוא ספר להם שמצא אותה בתוך אילן חלול שעמד ביער. ראה בכך רבי מאיר מעשה נסים, ומכיון שלא רצה ליהנות ממעשה נסים, כמספר במסכת תענית, הקדיש את האוצר פלו לשמים. (שיחות צדיקים)

רבי יחזקאל שרגא משינובה היה גדול במדת הבטחון. בתקופת שהותו בארץ ישראל, נעמד פעם לתפלה, וכשהחל להתפלל חש כי התפלה לא עולה בידו בהתלהבות ובפתיחת חלב כהרגלו. החל להרהר בדבר ונזכר, כי אחד מחסידיו מסר בידו שטר עם סכום גדול להוצאות שהותו בארץ ישראל, והדבר בלבדו בתפלתו, משום שגרם לו לבטח במדת מה באדם במקום לבטח בקונו. פנה הרבי מייד, ושרף את השטר כדן בעור עבודה זרה, ולאחר מכן שב לתפלתו במלא הרפז והפננה. דרכו היתה תמיד להשריש בלבבות ישראל את האמונה והבטחון, ואת הידיעה כי שוא תשועת אדם. כסגולה לפרנסה היה אומר בשם ה"אויב" ישראל" מאפסא, שיש ללמוד את שער הבטחון בספר "חובת הלבבות". הוא לא היה רק נאה דורש, אלא גם נאה מקום. ספר בנו רבי אברהם שלום מסטרופקוב, כי לאחר שאביו שדך פעם את אחת מבנותיו, נזקק לסכום גדול להוצאות החתונה, אך לא היתה בידו פרוטה. פעמים מספר באה אליו הרבנית לשאל על כך, והוא התנצל ואמר שאין לו מאומה, וכד כבד עם זה, הוסיף התמדה על התמדתו ושעורים נוספים על שעוריו הקבועים. יום אחד, הגיע אחד מאחיו לבקרו, והרבנית ספרה לו על כך שאין הוא דואג להוצאות החתונה, ותחת זאת הוא יושב ולומד תורה בהתמדה יותר מהרגלו. תמה בפניו אחיו על כך, והרבי הסביר במקום לשונו: "דע לה, אחי יקרי, שישנה טעות נפוצה בעולם, אפלו בין יראי השם ועובדיה. דעתם היא, שאם יש לו לאדם דאגה קטנה, אפשר לבטח בה" שיסיר ממונו את הדאגה, אך אם יש בפניו דאגה גדולה, כגון שעליו להשיג סכום עצום של כסף, אז הם מתרועעים סביב הענין ומאבדים את בטחונם בה". ואלו לפי רבנו בחיי בעל "חובת הלבבות", צריך להתנהג בהפך הגמור. אם יש לאדם דאגה קטנה על ענין קטן, אזי יש קצת אפשרות לנסות להעזר בדרך הטבע על ידי מעשי אדם, ואז צריך האדם לנהג כן בגדר השתדלות, כמו שנאמר בפסוק 'וברכך ה' אלוקיך בכל אשר תעשה'. אך אם יש ענין גדול, שאין אפשרות בידי האדם לסדר את הדבר בדרך הטבע, אז פטור האיש מחובת ההשתדלות ומעשי אנוש ותחבולותיו, ויש לו להשליך את כל ידיו על ה' יתברך, כמו שכתוב 'גול עליה' דרך ובטח עליו והוא יעשה'. וכך אני נוהג עתה, שכן הוצאות החתונה כה גדולות, עד

בצעירותו של רבי מאיר 'הגדול' מפרמישלאן, מצא את פרנסתו ופרנסת אנשי ביתו, מעסקי תווה בין אפרי הסביבה שהיו מגיעים לשוק שבועיר, והוא היה מתווה בינם לבין הסוחרים המקומיים ומרווח מעט פדמי תווה. במשך הזמן, נודע שמו כאיש ישר ונאמן, עד שהאפרים הנכריים היו מכנים אותו 'מאירקו ספרודליו' - מאיר הנאמן, ותדיר חפשו אחריו בשוק כדי למכור דרכו את סחורתם, בידיעה שהוא לא ירמה אותם ויתנהג אתם ביישר. פעם אחת התגיש רבי מאיר בדעתו ואמר, כי אם עוסיק הוא בעסקי התווה, הרי יש בכך הוכחה כי מדת הבטחון לא משרשת דעה בקרבן, ואין הוא סומך על הקב"ה שהוא נזן ומפרנס מקורני ראמים ועד ביצי כנים, ולכן החליט בדעתו לעזוב את עסקיו ולהשקיע את עצמו בלמוד התורה. כך עברה תקופה ארוכה, כשרבי מאיר יושב בבית המדרש ובביתו נותרו בני הבית כשהם רעבים ללחם. פעם אחת, הגיע אפר אחד אל העיר, והחל להתעניין היכן הוא המתווה המכיר מאיר הנאמן. בידו של האפר היתה פורת של דבש, וכמה סוחרים בקשו לקנות אותה הימנו, אך הוא התעקש ואמר שהוא מוכן למכור אותה רק ליהודי הישר. תר הנכרי כל אותו היום בשוק אחר מכיר משפכר המים, וכשלא מצא חור לביתו עם פורת הדבורים. למחרת הגיע האפר שוב העירה, ופנה מייד אל ביתו של רבי מאיר, אלא שהוא שהה אז בבית המדרש, ואשתו אצה אליו כדי לספר לו על המציאה שהוזמנה לביתם. בקש ממנה בעלה הצדיק להמתין עד שישים את חק למודו, וכשפא לביתו, מצא את האפר ממתין לו ובידו פורת גדולה מלאה בדבש דבורים. שאל רבי מאיר את הנכרי על מחיר הכוונת, והלה נענה כי סומך הוא עליו שלא ירמה אותו, ומוכן הוא לקבל ממונו כל מחיר שימצא לנכון. אמד רבי מאיר את הכוונת, והעריך את שויה בעשרים ריגיש, אלא שגם סכום זה לא היה בידו, ומן השמים סבבו את הענין שבאותה שעה נכנסה אחת השכנות, והיא נתנה להם את הסכום בהלוואה עד שימכרו את הדבש. נטל הנכרי את מחיר הכוונת ושב לביתו, ואף רבי מאיר שב לבית המדרש לעבודתו בקדש. בינתיים, פנתה האשה לפתח את הכוונת, ולחדתה ראתה כי מעשה תרמית בדבר. שכבת הדבש היתה דקה מאד, ותחתיה עמד לוח עץ שפסה על פניו כל הארגז. החלה האשה לקונן, ואצה לספר את הדבר לבעלה. קבל רבי מאיר את יסוריו באהבה, ואמר לאשתו: "מוטלת עלינו החובה לשלם את החוב שנטלנו לרכישת הכוונת, ומכיון שאין דבש בכוונת נאלץ למכור את ביתנו, ובלבד שנעמד בדברנו". לא התאונן רבי מאיר על מזלו ולא קונן על מצבו, אלא קבל את דין שמים באהבה, והשליך את ידיו על הקב"ה שיפתח לו את אוצרו הטוב מן השמים. בערב, חזר רבי מאיר מבית המדרש ונכנה לבדק את הכוונת. והנה הוא רואה את שכבת הדבש הדקה שעל פני הכוונת, ומתחתיה לוח עץ, אך לפליאתו היה הארגז כבד מאד. "מדוע הוא כה כבד?" שאל את

שאין שום אפשרות בידי בדרך הטבע להשיגו. ואדרבה, ככל שהרפנות מבקשת יותר, מבין אני טוב יותר כמה הדבר אינו בגדר הטבע, ולכן משליך אני את יהבי לחלוטין על הקב"ה, ומפילא נותר לי זמן פנוי לעסוק בתורה..." (רבנו הקדוש משינאווא)

אל רבי שלמה הכהן מרדומסק בעל "תפארת שלמה", הגיע פעם אדם אחד שהיה כהן, והתאונן לפניו על פרנסתו הקלוה ומחסורו הגדול. השיב לו הרבי בדרך חידוד פהרגלו, ואמר: "הרי כהן אתה, וכהן בגימטריה בטחון. אם תהיה לך מדת הבטחון, ומדי שובע תשלים לומר את כל ספר התהלים, מבטיח אני לך פרנסה". (הרבי מרדומסק)

רבי זאב נחום מביאלא בעל "אגדת אזוב", מתאר בידי בנו ה"אבני נזר" מסוכטשוב בהקדמתו לספר של אביו, כ"בעל בטחון באמת", ומעשה שהיה כן היה. פעם נכנס אליו אדם אחד ובקש ללוות ממנו סכום נכבד. קם הרב לתת לו את מבקשו, אך לא מצא בידו מאומה. בבטחון מלא, פנה לחפש בארונות שבבית, אך גם שם לא מצא. למרות זאת, המשיך להמתין בבטחון מלא כי בסופו של דבר יעלה בידו למצא את הסכום הדרוש, כדי להעניקו לפונה בתורת גמילות חסדים, והנה תוך כדי חפזו, נכנס אחד ממעריציו של הרב, ומסר לו סכום השוה בדיוק לסכום הנקוב שהלה בקש ללוות, ועל אתר העביר הרב לפונה את הסכום כולו, ויהי לפלא. (בישישים חכמה)

בעל בטחון גדול היה הגר"ז מבריסק. בתקופת המאורעות בירושלים, כאשר נפלו פגזים על בתי בני ירושלים ומחוזי שכלה חרב, אמר הרב: "יש להרגיש בטחון מלא בקב"ה, כמו שאמר דוד המלך בתהלים 'יום אירא אני אליך אבטח', שגם אם 'יום אירא' והמצב קשה ומעורר מורא, גם אז 'אני אליך אבטח'". והסביר: "אדם שיש לו בטחון, אך הוא לא יודע את מצבו המסכן, אינו נחשב כ'בעל בטחון' אמיתי. אולם, מי שיודע שהוא נמצא במצב מסכן ומכיר את הדברים לאשורם, ולמרות זאת לבו סמוך ובטוח בקב"ה שיגן עליו והוא עומד איתן כצור חלמיש באמונה צרופה בבורא העולם, זהו בעל בטחון אמיתי, ועליו נאמר פסוק זה". בערב ראש חודש אחד, ישב הרב בביתו, כאשר לא היתה ידו משגת לשלם לאברכים בישיבתו את מלגתם החודשית, ונסה לתור אחר הלוואה. באותה שעה ישב אצלו אדם אחד, וכשראה את הרב כשהוא נתון במצב התבטא: "הלואי היה פא לכאן אדם אחד, והיה מעניק לרב סכום עצום של רבע מיליון לירות, ואז היו כל הדאגות מסתלקות ממנו". הביט בו הרב ואמר בקול נחרץ: "גם אם היה עכשו מגיע אדם כזה עם סכום כה גדול, לא הייתי נוטל זאת ממנו. וכי בעד רבע מיליון לירות אמכר את מצות הבטחון"? (עובדות והנהגות)

בשנות גלותו של הגר"א מוילנא, נקלע פעם לביתו של יהודי כפרי אחד, שמצא את פרנסתו מככירת בית מרוח של הפריץ המקומי. והנה הגיע ערב יום תשלום דמי החכירה, ובכיסו לא היתה אפילו פרוטה אחת. שמע הגר"א, כי אשתו של החוכר

שואלת אותו על-כך, והוא השיב לה בבטחון גמור ובשלחה מפלאה, כי אין דאגה בלבו, ובטוח הוא בקב"ה שימציא לו את כל הסכום הדרוש. השתאה הגר"א אל מול מדת הבטחון המפלאה של החוכר, ובאמת ראהו כיצד הוא עולה על יצועו ברגע ובשלחה, והוא ישן שנת ישרים. בבקר, השכים החוכר לתפלת שחרית, ולפני שיצא בקשה ממנו אשתו לנסות לתור אחר הלוואה פלשה לסלוק חובו לפריץ. לאחר התפלה שב האיש, אולם פיסו היה ריק ממקדם, משמע לא עלה בידו להשיג מאומה לכסוי החוב הגדול. בשעות הצהריים, פנה החוכר ויצא מביתו, כשפניו מועדות אל הפריץ לתשלום חובו. התפללה האשה ושאלה: "כמה אתה הולך לשלם לפריץ? וכי יש בידך את הסכום הדרוש"? משך האיש בכתפיו ואמר בבטחון גמור: "אל-דאגה, בטוחני שהקב"ה ימציא לי בדרך את מחסורי והפל יסתדר על-הצד הטוב ביותר". הגר"א עמד מן הצד ועקב אחר הדברים, ובלבו השתאה והמתין בצפייה דרוכה לראות כיצד יפל דבר. והנה הגיע החוכר היהודי אל ארמונו של הפריץ, אך כשבקש להכנס פנימה, עצרהו שומרי הסף ואמרו לו, כי פריץ אחר שוהה עתה בפנים ועליו להמתין בסבלנות עד שהלה יצא מאדון הכפר, ואז יוכל להכנס אליו. עמד היהודי והמתין זמן מה, וכשהפריץ האורח יצא מהארמון וראה את החוכר היהודי שעומד בפתח הבית, פנה אליו ובקש לשוחח עמו על ענין מסים. פנו השנים לקרן זוית, והפריץ ספר ליהודי, כי הגיע לכאן במטרה לרכש מגרש רחב ידים מהפריץ, ואף הציע לו לשם כך סכום מסים, אך הלה מתעקש על סכום גבוה יותר. "הייתי מסכים לשלם את הסכום הגבוה יותר, שכן משתוקק אני מאוד לרכש את המגרש המזכר, אולם לא נאה לי מפני מעמדו וכבודי להפגע לדרישתו של הפריץ. ולכן מבקש אני ממך לשמש כאיש בינים. אתה תרכש את המקרקע מידי הפריץ במחיר הגבוה, ואני אקנה אותה מיך ממך בסכום דומה". מובן שהפריץ הושיט ליהודי את צרור הכסף המלא לרכישת המקרקע, ואף הוסיף לו מחיר מפלפל כדמי תנוה וטרח על העסקה. הסכים היהודי לבצוע העסקה, וכאשר בדק את דמי התנוה גלה, כי הסכום היה שוה בדיוק לסכום דמי החכירה שהיה צריך לשלם לפריץ. ללמדך, כחה של בטחון מהי. (ש)

רבי יששכר דב מפלי, השקיע מאמצים רבים כדי להשריש בלב שומעיו את מדת הבטחון והאמונה בבורא כל-העולמים, הן ומפרנס לכל. אך תדיר היה חוזר ואומר, שמדת הבטחון מחייבת רק את האדם עצמו, אבל אין לו להשתמש בה לגבי אחרים. כאשר האדם מתבקש לסייע לאלת ולתמוך בעניים, לא יחזקם במדת הבטחון ויאמר להם: "חזקו ואמצו והשליכו יתכם על-הקב"ה", כי את הדברים האלו צריך האדם לומר לעצמו, ואלו כשהוא נתבע לסייע לאחרים, אז הוא צריך להזיל זהב מכיסו ולהציל מידת שחת. פעם נודע לו על אדם אחד שנמצא במצוקה בספית, ויש לו יד אחד, שהוא איש אמיד המיחד במדת הבטחון. הבין הרבי, כי הנזקק עתיד לפנות אל חברו בבקשת תמיכה, והרבי הקדים רפואה למכה, בכך שאמן אליו את האיש האמיד והזהירו שלא להטיף לחברו על הצד בזהירות אקנות במדת הבטחון, אלא יעזר לו בפעל בכל

האמצעים העומדים לרשותו. "מוטב שתהיה באותו רגע אפיקורוס שאינו מאמין חלילה בעזרה שתבוא מן השמים", אמר לו הרבי בנחרצות, "מפני שלעיתים צריך להשתמש בעבודת השם אפילו במדות רעות, ובמקרה כזה שחברך זקוק לתמיכה כלכלית, עליך להשתמש במדה זו ואל תרעוף עליו דברים בעיניי אמונה ובטחון, את זה השאר לעצמך" ... (אדמו"ר בעלז)

בתקופת מלחמת העולם הראשונה, כאשר שערי פרנסה ננעלו וההכנסות התמעטו, היה רבי יחיא אדהאן ממרוקו, נכדו של ה"אביר יעקב" רבי יעקב אביחצירא, שרוי במחסור גדול ובני ביתו התאוננו לפניו על המצב בבית שהוא קשה מנשא. הציעה לו אשתו לנסות ולצאת אל מכריו ומידעיו בעירות הסמוכות, כדי להודיע צערו ברבים, אך רבי יחיא שהיה בעל בטחון גדול, לא הטח און לדבריה ואמר לה: "אני בוטח בה' יתברך שהוא יושיענו, ולא אפנה לבשר ודם". עברו ימים מספר, וכשהגיע יום ששי באה אשתו ואמרה לו, שאין לה בבית מאומה לכבוד שבת ואין לה אפשרות להשיג בהלואה אפילו מעט קמח לחלות. שקע רבי יחיא במחשבותיו, ולפתע ננער משרעפיו ואמר לאשתו: "אם כך הוא המצב, פתחי נא את מגרת השלחן והוציאי מה שיש שם". התפללה האשה על דבריו ואמרה: "והרי כבר הוצאתי את המגרה ואף הפכתיה על פיה, ולא מצאתי בה מאומה". המשיך רבי יחיא ובקש מפנה לנסות שוב לפתח את המגרה, ואמר לה: "בטחי בקב"ה שהוא רחום וחנון, והוא לא יעזבנו ולא יטשנו". התמללה הרעיה בבטחון ואמונה, פנתה שוב אל המגרה ולהפתעתה מצאה בו צרור פסף. נרעשה ובאה לספר זאת לבעלה הצדיק, והוא יעץ לה שלא תגלה את הדבר לאיש, ואף לא תספר את הפסף שיש בצרור, ואז תשרה בו ברפת השבת. (ארוי להבנו)

בתקופת ה'בליץ' באירופה בעת מלחמת העולם השנייה, עזב רבי שלום מושקוביץ משאץ את לונדון ועבר לגיטסהד מחמת אימי המלחמה. כשחזר, פגש אותו יהודי מקומי אחד, והלה התברבר באזניו: "אני לא רבי ולמרות זאת נשארת בלונדון בתקופת המלחמה, מפני שהיה לי בטחון בקב"ה, ואלו אתם מתנהגים ברבנות

ולמרות זאת ברחתם מהעיר. איפה היא מדת הבטחון שלכם?" הביט בו רבי שלום בעיניו הפקוחות והשיב לו כגמולו: "טעות בידך. אתה לא נסעת מהעיר, לא בגלל הבטחון, אלא בגלל שהיה לך קשה להפריד מהנוחיות שיש לך כאן, ואלו היית נפגע חלילה בהפגזה, היית נתבע בשמים על-כך ודמך היה בראשך. אולם אני פעלתי דווקא מתוך בטחון ועשיתי את ההשתדלות הנכונה והנדרשת כדי להציל את נפשי לשלל". (בית שלום)

לאחר שה"דמשק אליעזר" מוויז'ניץ עלה ארצה והשתקע בעיר תל-אביב, אחלו לו כמנהג בארץ שהיה לו "שוב טוב" ויצליח במקומו החדש. נהנה הרבי מהברכה ואמר בצחות: "איזו שיכות יש לרבי המנהיג קהלה עם ברכה זו? מילא אם מאחלים זאת לבעל רכוש, הפנה היא שיצליח בעסקיו ויעשה חיל בכל אשר יפנה. ואם מאחלים זאת לבעל מלאכה, הרי מאחלים לו שיצליח בעבודתו, אולם לרבי הרי יש חסידים שיתמכו בו תמיד, ומה זקוק הוא לברכה זו? אלא שאומרים לו לרבי 'שוב טוב', כי תבת 'שוב' היא ראשי תבות 'ויבטחו' בה' יודעי שמך", שגם יודעי שמך, אלו אשר מנהיגים עדה בשראל, גם הם צריכים בטחון בה'..." (בעל דמשק אליעזר)

רבי שמחה זיסל זיו, ה'סבא' מקלם, נפל פעם למשכב ובניו ביתו בקשו ממנו לדרש ברופאים. סרב ה'סבא' להעזר ברופא, והסכים לדרש בעצתו של חובש פשוט. לפליאתם הסביר ואמר: "יש לי בטחון מלא בקב"ה שידפאני בחסדו הגדול בלי להזדקק לבשר ודם, אלא שחושש אני שמא אין בטחוני שלם ולא אהיה זכאי לרפואה חלילה. ומאידך, להעזר ברופא אני רוצה, שכן אני רוצה לשים מבטחי ברופא, אלא ברופא כל-בשר, ולכן מצאתי לזה עצה ותחבולה. פונה אני לחובש בגדר השתדלות כדי שלא תבוא הרפואה בגדר נס, שהרי גם החובש יכול לעשות את הרפואה הנדרשת, ומאידך גיסא מכיון שבני אדם אינם סומכים על חובש, צריך אפוא להתפלל לה' שהוא יחיש את הרפואה האמתית, וכך עלו שני הדברים ביד". (גדולי הדורות)

ממלכה

אל רבי מנחם מנדל מרימינוב, הגיע אדם אחד שהתאונן על עניו ומחסורו. התענין הרבי על מלאכתו ופרנסתו, והלה התפאר לפניו כי משלם הוא במדת הבטחון, ולכן אין הוא שולח ידו במלאכה, אלא סמוך ובטוח הוא כי הקב"ה יזון ויפרנס אותו בדרך כבוד. הציץ בו הרבי וראה, כי דבריו על הבטחון שבו אינם אלא מן השפה ולחוץ. חיד ואמר: "עליך נאמר דוד המלך 'בטח בה' ועשה טוב', אם רוצה אתה לבטח בה', עליך ראשית-כל 'לעשות' טוב, לעסוק במלאכתך באפן טוב וישר, כי אם לא תעשה כן, מה תועיל לך מדת הבטחון המדמה שלך?"

ה"קדשת יום-טוב" מסייג, הזמן פעם ל'תנאים' לבתו של אחד מחסידיו. ראה הרבי כי המחזן מדאג מאוד מההוצאות הגדולות שהשתרגו על צואריו לחתנת בתו, נטל את שטר התנאים והקריא באזניו את הנאמר בו: "המגיד מראשית אחרית - הוא יתן", ואמר בצחות לשונו: "מה לך דואג על ההוצאות המרבות? והרי כאן נאמר בפריש, שהמגיד מראשית אחרית, הקב"ה שהוא מנהיג העולם מראשו ועד סופו, הוא יתן..."

מעשה בעשיר אחד, שרגנו עליו כי נהפך למשכיל והנו בעל דעות נפסדות. הלה הכחיש את הדברים, אולם פעם אחת פשפא אליו גבאי צדקה ובקש להתרימו למען עני הגון אחד, החל העשיר להכביר מלים על מדת הבטחון הדרושה, ואמר: "הקב"ה יעזר לאותו עני וישלח לו עזרתו מקדש". חיד גבאי הצדקה ואמר: "עליך נאמר 'אשרי משכיל אל-דל', אשרי האדם שלפעמים הוא נעשה 'משכיל' וחסר בטחון ואמונה, כשנוגע הדבר לדל, ואז אינו סומך על הבטחון אלא תומך בתמיכה של ממש..."